

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. Ex litteris Silvani 10.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

dare centum Cato, l. Et edim. De legat. 1.
 In his enim & similibus, nulla alia voluntas vel
 actus expectatur, cum in se perfecta sit voluntas.
 Quare idem iudicium est de his formulis, Volo te
 habere in uxorem, vel, Volo te matrem esse uxorem. De
 quibus futius Jacob. Meno. h. de arbit. iud. casu
 486. & Covarr. sup. citato loco, Adde & Bald. in
 Auth. Et qui jurat num. 18, C. De bonis auctor. iud.
 possid.

¶ Atque hæc ita exaudienda sunt, nisi aliter de
 mente loquentis constet, à qua non est recedend-
 um, c. Tu nos 26. h. t. l. Semper in stipulationib. 34
 D. De R. l. Non aliter 67, D. De legat. 3, quia verba
 quocumque modo prolata ad intentionem pro-
 ferentis redigenda sunt, c. Intelligentia 6, inf. De V.
 S. can. Humana aures xx. 1. q. 5, quæ quandoque de-
 prehenditur ex consuetudine ejus, qui loquitur,
 l. Si servus 53, §. fin. D. De legat. 1. l. Nummis 75, De
 leg. 5, quandoque ex consuetudine regionis, in

qualoquens versatur, d. s. fin. d. l. Semper & c. Ex
 dicitur 75, quandoque veritas, quæ præcedunt,
 vel quæ sequuntur, d. s. fin. l. Titia 134, §. item
 respondit D. De verbor. obl. & l. Nummis, alia à sig-
 nificatione verborum non recedunt, d. l. Non ali-
 ter. Et hæc ita obtinent quoad forum exterius:
 nam quoad forum interius sive conscientie, rei
 veritas semper ex intentione aestimatur, per text.
 in d. c. Tu nos. A qua interdum cogitur iudex re-
 cedere, quando ipsi de intentione non constat,
 cum de occultis iudicare non possit, c. unico §. por-
 ro sup. Vt Ecclesiastica beneficia sine diminut. conf. & can.
 Erubescant dist. 32, Quod sit, ut quandoque iudex
 pronuntiet ibi esse matrimonium, ubi reverà non
 est, propter defectum consensus interioris, de
 quo tamquam de occulto non iudicatur, & e con-
 verso ibi non esse matrimonium, ubi reverà sub-
 est, ob eandem rationem.

In Cap. Ex litteris Silvani 10.

SUMMARIJA.

1. Jurato promittens se ducturum aliquam in uxorem
 an ad hoc compelli possit?
2. Sponsalium renuntiatio permessa jure civili, non a-
 ctiam Canonico
3. Ex sponsalibus nascitur utrimque obligatio ad con-
 trahendum matrimonium.
4. Cur obligatio hæc sit præcisã.
5. Prohibetur quis etiam jurato promittens compelli, u-
 bi causa subest.
6. Quæ sit rationabilis causa.
7. Ecclesia tolerat quandoque minus malum ad evitan-
 dum majus.

Omissã facti specie, brevitatis causã, deci-
 dit hoc Cap. Summus Pont. eum, qui ju-
 ratò promissit, se ducturum aliquam in u-
 xorem, monendum esse, & si nõ acquieverit mo-
 nitioni, Ecclesiasticã censurã, videlicet per ex-
 communicationem compellendum esse ad ma-
 trimonium contrahendum, nisi tamen rationa-
 bilis causã sit, & cur compelli non debeat.

¶ Huic videtur ob stare textus in cap. Requisivit
 17, h. t. quo quidem moneri jubetur mulier, quæ
 jurata promissit se nupturam alteri, non tamen
 compelli. Ratione hæc additã, quòd libera de-
 beant esse matrimonia, & coactiones soleant fre-

quentius habere difficiles exitus.

Antequam verò hæc loca inter se conciliantur,
 præmittendum est, quòd de jure civili permis-
 sum sit sponso vel sponsæ impunè renuntiare
 sponsalibus, l. 1, C. De sponsalib. præterquam si
 archæ intervenerint, quæ duplicatè à renuntian-
 te restituantur, l. fin. C. eod. tit. sicut ad Gemmar. 9
 in eod. latius a me explicabitur. Aliter verò ob-
 tinet de jure Canonico, eo enim hæc renuntiatio
 unius, invito altero, prohibita est, per text. in c. De
 illis §. mulier & ibi Gl. inf. De desponsat. impub. & textus
 hic. Quippe studiosè agendum est, ut ea, quæ
 promittuntur, opere compleantur, inquit textus
 in c. 3, sup. De pactis. Ut hinc quoque ex nudo pa-
 cto nascatur actio de jure Canonico, ex communi
 Dd. sententia, etiam quoad forum civile, propter
 peccatum, quod violans fidem alteri a se datam
 incurrit, de quo futius Dd. nostri & nos in c. 1, sup.
 De pactis.

Sed ad sponsalia regrediamur. Ex his igitur
 inter sponsum & sponsam obligatio nascitur, ut
 ad contrahendum matrimonium per iudicem
 Ecclesiasticum constringi possint. Neque inter-
 est, simplicia sponsalia sint, an jurata, d. §. mulier,
 & per hunc text. nostr. usque aded, licet quis post
 sponsalia simpliciter contracta, alia rursus inierit
 cum alia muliere etiam jurata, nihilominus enim
 prioribus insistere cogitur, ex Lun. & Pan. senten-
 tia

tia in c. Sicm 12, h. t. Quæ hac ratione nititur, quòd juramentum subsequens non derogat simplici promissioni, ideo, quòd hæc non minus servanda sit, sub peccati pœnâ, quam juramentum, d. c. 3, & can. Juramenti xx: 1 qu 3, neque juramentum debet esse vinculum iniquitatis, c. Non est obligatorium De R. l. in 6, c. Quanto 8. sup. De jur. jur.

Nec movet, quòd in obligationibus facti nemo præcisè compelli possit, sed præstando interesse liberetur, per text. in l. Stipulationes non d. viduntur 72, §. Celsus D. De verbor. oblig. quia id idem non habet in iis, quæ non recipiunt æstimationem, ut matrimonium, aliaque spiritualia; in his enim quis præcisè ad factum compelli potest, uti rectè tradit Panorm. hic sub num. 5. Et ratione non caret. Quòd enim in obligationibus facti interesse veniat, si factum non præstetur, hoc fit ex præsumpta mente contrahentium. Nam cum factum ab invito non rectè præstari solet, juxta illud. Rarò respondent coacta ingenia, videretur saltem inter contrahentes id tacitè actum, ut, si non fiat, succedat interesse in locum facti. Quod non est in iis, quæ æstimationem pretii non recipiunt, ac proinde præcisè horum obligatio est. Unde & hoc textu nostro compellitur sponsus ad contrahendum matrimonium cum sponsa; non tantum ideo, quòd jurata fuerint sponsalia (quo videtur niti decisio textus nostri) verum etiam si simpliciter contracta fuissent, juxta ea, quæ jam diximus.

Neque adversatur text. in d. c. Requisivit 17, h. t. quo prohibetur compelli sponsa, quæ se nupturam alteri juratò promisit: quia respondetur, tunc minimè eam compellendam esse, ubi causa subest, cur compelli non debeat, puta si sponsa ita exhorrescit sponsum, vel è contrà sponsus sponsam, ut verisimile sit, difficile futurum matrimonii exitum; nam hac specie admittit Ecclesia minus illud malum, ut majus evitetur; admittit potius perjurium, ne invitæ nuptiæ majores difficultates ingerant. Hostien. d. c. Requisivit. Nec

Ecclesia vult, neque potest, quem invitum constringere ad contrahendum matrimonium; cum in eo contrahendo liber consensus utriusque requiratur, cap. Cum locum 14. & ibi latius dicam hoc tit.

Unde rectè in textu nostro adicitur: nisi rationabilis causa obsisterit, cur per censuram Ecclesiasticam compelli non debeat. Quam meritò hanc interpretamur, de odio immenso sponsi erga sponsam, vel è contrà; non ut ibi Glossa, quæ rationabilem causam putat esse consanguinitatem, æffinitatem, vel aliud perpetuum impedimentum. Quæ interpretatio non convenit textui, cum ne his quidem casibus moneri debeat ad contrahendum matrimonium sponsus & sponsa, per text. in cap. penult. inf. De consang. & affin. At verò si nulla justa causa subsit, reluctans omninò cogendus est, propter præcedentia sponsalia, etiam per censuram Ecclesiasticam, ad contrahendum matrimonium, per hunc text. nost. ut ita ex nolente fiat volens, argum. text. singularis in can. Vides xxiii. quest. 3. Itaque hæc compulsio ad eliciendum liberum consensum adhibetur, non verò ut invitus adigatur in matrimonium; quod & hoc casu nullum esset, si ab invito contraheretur, d. c. Cum locum.

Unde hic observandum est, quòd Ecclesia toleret quandoque minus malum, ad evitandum maius malum: tolerat potius perjurium, quàm homicidium, perpetuas lites, adulteria, fornicationes, quæ ex matrimonio ab initio contracto oriri solent. Sic & permittit meretrices ad evitanda stupra, adulteria, aliosque scèditimos concubitus, cap. Inter opera 20, hoc tit. tamen si meretrices esse, & ad eas accedere mortale peccatum sit, can. Meretrices, & can. Nemo blanditur xxxi. quest. 4. Et facit textus elegans in l. Palam 43, D. De ritu nuptiar. ubi cum respondisset Ulpianus, meretricem, etiam si turpitudinem suam intermiserit, adhuc tamen infamiâ notari, subiicit hæc verba: Non est ignoscendum ei, quæ obtentu paupertatis turpissimam vitam egit.

In Cap. Non est vobis 11.

SUMMARI A.

1. Matrimonium non liberat à patria potestate.

2. Matrimonii vinculum majus est quàm patria potestas.

3. Matrimonii iudex est Ecclesiasticus, non secularis.

Ex